

Αρχαϊκή εποχή

750-480 π.Χ.

Χαρακτηριστικά

- Πόλη-κράτος
- Δεύτερος ελληνικός αποικισμός
- Εποχή πνευματικών αναζητήσεων
- Διαμόρφωση ελληνικού πολιτισμού
- Νίκη εναντίον των Περσών
- Ενίσχυση εθνικής συνείδησης

Ναός Διός, Αρχαία Ολυμπία,
δυτικό αέτωμα, Κενταυρομαχία

Πόλις ή άστυ

Ύπαιθρος χώρα

Πόλη - κράτος

Επιδιώξεις, προϋποθέσεις
της πόλης - κράτους

Ελευθερία

Το πολίτευμα

Αυτονομία

Τρόπος άσκησης της εξουσίας
με τη συμμετοχή (ή μη) των
πολιτών.

Αυτάρκεια

Τρόποι συγκρότησης πόλεων - κρατών

1. ανεξαρτητοποίηση τμημάτων φυλών και μεταξύ τους οργάνωση
2. συνένωση γειτονικών κοινοτήτων
3. απόσπαση ομάδων από κώμες (χωριά) και συγκρότηση ενιαίας διοίκησης

2^η και 3^η περίπτωση = **συνοικισμός**

Κρίση ομηρικού κόσμου

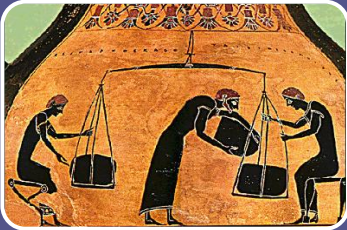
Οικονομική κρίση

- Πληθυσμιακή αύξηση
- Οικονομική κρίση
- Έλλειψη καλλιεργήσιμης γης
- Συγκέντρωση γης σε λίγους
- Απουσία εργασιακής ειδίκευσης

Κοινωνικές συνέπειες

- Αύξηση δύναμης ευγενών
(=αγαθοί, άριστοι, ευπατρίδες... ιππείς)
- Μικροί και μεσαίοι καλλιεργητές και ακτήμονες
(=πλήθος, όχλος, κακοί...)
- Κάποιοι πλούτισαν με το εμπόριο και τη βιοτεχνία
- δούλοι

Αντιμετώπιση της ομηρικής κρίσης

Ανάπτυξη βιοτεχνίας και εμπορίου

Κατακτητικοί πόλεμοι και εδαφική επέκταση

Ίδρυση αποικιών

Φυλετική οργάνωση

Όσα τμήματα του ελληνικού κόσμου παρέμεναν απομονωμένα και δεν είχαν συνεχείς επαφές με τους άλλους Έλληνες, όπως οι Ακαρνάνες, οι Αιτωλοί, οι Αρκάδες, οι Μακεδόνες, οι Ηπειρώτες, διατήρησαν τη φυλετική οργάνωση και δε συγκρότησαν πόλεις κράτη.

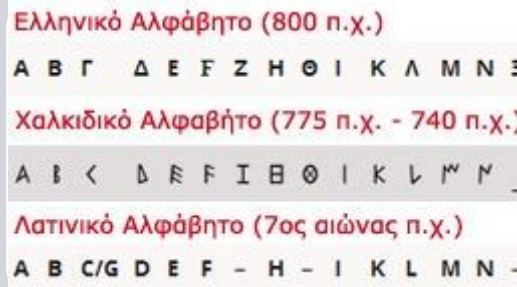
Β' αποικισμός

Συνέπειες δεύτερου αποικισμού

Αποικίες χώροι
πειραματισμού

Ανταλλαγή
πολιτιστικών
στοιχείων με τους
γηγενείς πληθυσμούς

πχ. χαλκιδικό
αλφάβητο = βάση του
λατινικού

Κοπή και χρήση
νομίσματος

Νέα κατηγορία
πολιτών που
πλούτισαν

Τα πολιτεύματα

ή *τιμοκρατικό*, δηλαδή κριτήριο της
διάκρισης των πολιτών ήταν τα
«τιμήματα», δηλαδή το εισόδημα

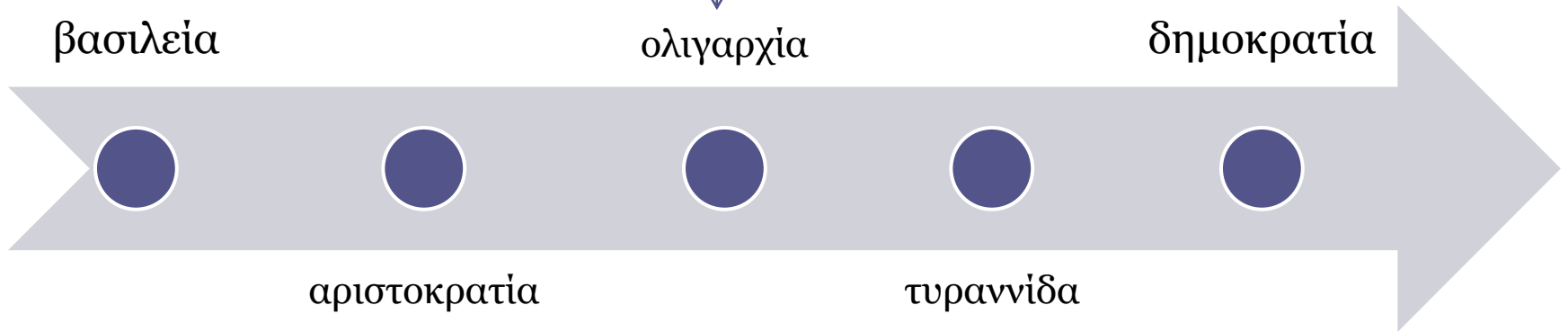
βασιλεία

ολιγαρχία

δημοκρατία

αριστοκρατία

τυραννίδα

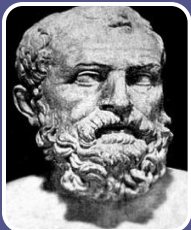
Κρίση αριστοκρατικών καθεστώτων

Νέες κοινωνικές ομάδες διεκδικούν την εξουσία (βιοτέχνες, έμποροι, ναυτικοί, τεχνίτες)

Δημιουργία οπλιτικής φάλαγγας

Καταγραφή νόμων από τους νομοθέτες ή αισυμνήτες

Οπλισμός των οπλιτών

Πανοπλία: θώρακας,
περικνημίδες,
περικεφαλαία

Μεγάλη ασπίδα με 2
λαβές (πιο σταθερή)

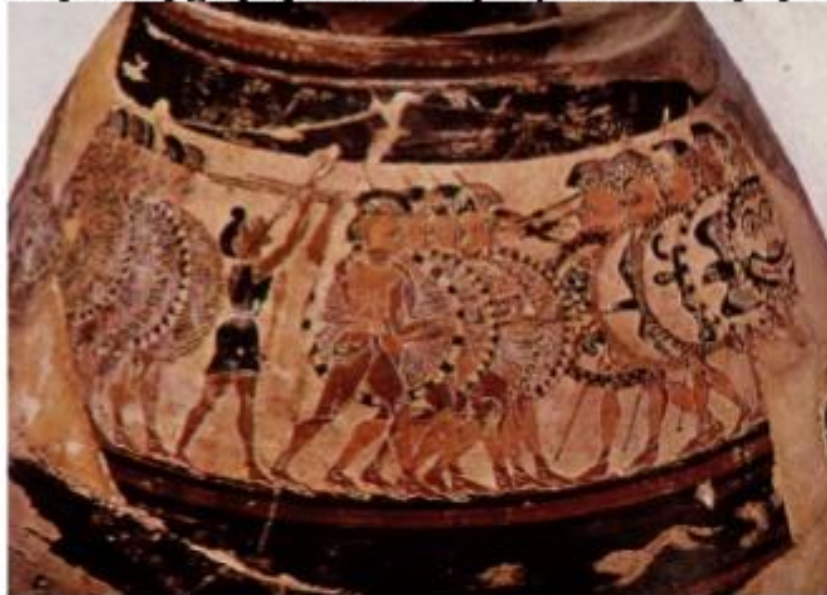
Δόρυ

Σπαθί

(κουβαλάνε πάνω από
25 κιλά μέταλλο)

Η μάχη με τη φάλαγγα

Συνήθως με βάθος 8-12 σειρών. Οι 2 πρώτες σειρές πολεμάνε άμεσα με τα δόρατα, οι από πίσω σπρώχνουν με τις ασπίδες και δίνουν ορμή.

Πυκνότητα, συνοχή, συντονισμός των κινήσεων

Πώς συνδέεται η φάλαγγα με τη δημιουργία της πόλης-κράτους;

- 1) Αντικαθιστά, ως αποτελεσματικότερη, τον παλιότερο τρόπο πολέμου που συνδεόταν με την κυριαρχία της αριστοκρατίας:

Στην Ιλιάδα οι μάχες κρίνονται από τους καλύτερους πολεμιστές που επιδιώκουν να δοξαστούν με ατομικές ανδραγαθίες (αριστοκρατικό ηρωικό ιδεώδες).

Η έμφαση δίνεται στις ατομικές μονομαχίες.

Με τη φάλαγγα, όμως, στην πολεμική τακτική
προέχει το σύνολο και όχι το άτομο:

Οι οπλίτες πρέπει να κρατάνε
τη θέση τους στη γραμμή,
να ορμάνε κατά του εχθρού με
ένα βήμα,
να εκτελούν όλους τους
ελιγμούς σαν ένας άνθρωπος,
Να μάχονται με τις ασπίδες
τους ενωμένες («Ρίψασπες»:
αυτός που πετάει την ασπίδα
του και τρέπεται σε φυγή)
«Αλληλεγγύη»: εγγύτητα του
ενός με τον άλλον, εγγύηση
που ο ένας δίνει στον άλλον.

Πώς συνδέεται η φάλαγγα με τη δημιουργία της πόλης-κράτους;

2) Όσο περισσότεροι οι οπλίτες, τόσο ισχυρότερη η φάλαγγα= ανάγκη διεύρυνσης του αριθμού των πολεμιστών (η οποία είναι εφικτή: περισσότεροι, τώρα, μπορούσαν να αγοράσουν τον απαραίτητο οπλισμό)

=> Αυξάνεται σημαντικά ο αριθμός όσων συμμετέχουν στο κυριότερο στρατιωτικό σώμα

Καλλιεργείται ένα πνεύμα συντροφικότητας και ισότητας ανάμεσα σε όλους όσους πολεμάνε πλάι πλάι με τον ίδιο τρόπο

Ανοίγει ο δρόμος για κοινωνικές και πολιτικές διεκδικήσεις

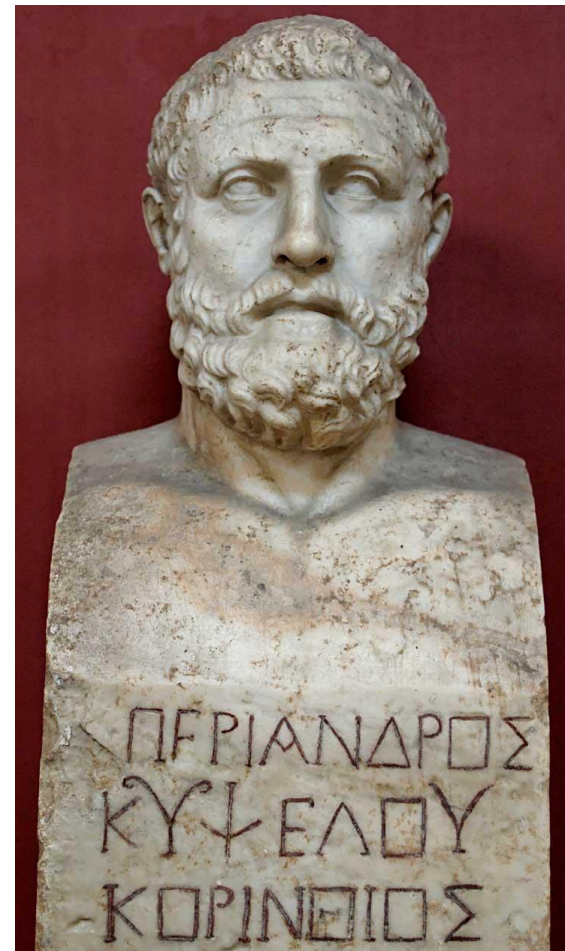
Όλοι μαζί υπερασπίζονται την πόλη => τάση για κοινωνική εξίσωση:
=> τα λάφυρα θα πρέπει να μοιραστούν σε όλους εξίσου.
Το ίδιο ισχύει για τα εδάφη που κατακτούνται με τον πόλεμο
=> ακολουθούν διεκδικήσεις για ίση κατανομή της γης στην πόλη
=> ακολουθούν διεκδικήσεις για ίσα πολιτικά δικαιώματα, ίση συμμετοχή στη λήψη πολιτικών αποφάσεων

Όρκος των Αθηναίων εφήβων

Δε θα ντροπιάσω τα όπλα τα ιερά, ούτε θα εγκαταλείψω τον συμμαχητή μου, με οποιονδήποτε κι αν ταχθώ στη γραμμή. Θα αμυνθώ για τα ιερά και τα όσια, και μόνος και μαζί με πολλούς, και την πατρίδα δεν θα παραδώσω μικρότερη αλλά μεγαλύτερη και ισχυρότερη απ' όση την παρέλαβα.

Τυραννίδα

- ❑ Τύραννοι: ευγενείς που αναδείχθηκαν ηγέτες με την υποστήριξη κατώτερων κοινωνικών ομάδων
- ❑ Η λέξη τύραννος μάλλον λυδικής προέλευσης.
- ❑ Ορισμένοι αναδείχθηκαν σε καλούς ηγέτες.
- ❑ Περιπτώσεις τυράννων:
Πολυκράτης (Σάμος),
Περίαςδρος (Κόρινθος),
Πεισίστρατος (Αθήνα)

- Ποιο είναι το νόημα αυτού του κειμένου και σε ποιες διαπιστώσεις καταλήγετε; Τι σημαίνει σήμερα η λέξη τύραννος; Γιατί;

ΕΚΟΒΕ ΤΑ ΣΤΑΧΥΑ ΠΟΥ ΕΞΕΙΧΑΝ

Ο Περίανδρος αρχικά δεν ήταν τόσο σκληρός όσο ο πατέρας του. Από τότε όμως που ήλθε σε επαφή με τον τύραννο της Μιλήτου Θρασύβουλο, έγινε πιο σκληρός από τον πατέρα του τον Κύψελο. Έστειλε λοιπόν κήρυκα στον Θρασύβουλο και ζήτησε να μάθει ποιο πολιτικό καθεστώς έπρεπε να εγκαταστήσει για να έχει ασφάλεια και να κρατήσει την πόλη υπό την εξουσία του. Ο Θρασύβουλος πήρε τον κήρυκα έξω από την πόλη και μπήκε σε ένα σπαρμένο χωράφι. Προχωρώντας μέσα στα σπαρτά ρωτούσε επίμονα να μάθει το σκοπό της άφιξης του κήρυκα από την Κόρινθο. Συγχρόνως έκοβε τα στάχυα που έβλεπε να ξεπερνούν τα άλλα και τα έριχνε κάτω, μέχρι που, κάνοντας αυτό, κατέστρεψε τα ωραιότερα και ψηλότερα στάχυα του χωραφιού...

Από τη διήγηση του κήρυκα ο Περίανδρος κατανόησε τη σημασία της πράξης του Θρασύβουλου... Από τότε έδειξε όλη του την κακία απέναντι στους πολίτες.

Ηρόδοτος, Ιστορία, 5.92

Οι τυραννοκτόνοι

Το 514 π.Χ. οι Αθηναίοι *Αρμόδιος* και *Αριστογείτονας* σκότωσαν τον τύραννο Ίππαρχο, ο οποίος μαζί με τον αδερφό του Ιππία είχαν διαδεχθεί στην εξουσία τον πατέρα τους Πεισίστρατο.

Αν και η τυραννία συνεχίστηκε για τέσσερα ακόμη έτη από τον Ιππία και έπεσε με παρέμβαση των Σπαρτιατών, οι τυραννοκτόνοι, όπως ονομάστηκαν, ηρωοποιήθηκαν από τους Αθηναίους και αποτέλεσαν έναν από τους πρώτους θεμελιώδεις μύθους της Αθηναϊκής δημοκρατίας.

Πολιτισμός

- ποίηση λυρική
- φιλοσοφία
- ιστορία
- τέχνη :
 - ❖ ανατολίζουσα φάση (αρχικά) - εμφάνιση ελληνικών αισθητικών αντιλήψεων (αργότερα)
 - ❖ δωρικός - ιωνικός ρυθμός
 - ❖ κούροι- κόρες
 - ❖ κεραμική τέχνη : μελανόμορφος και ερυθρόμορφος ρυθμός
- επιστήμες - τέχνες

Λυρική ποίηση

- [λυρικη ποιηση.mp4](#)

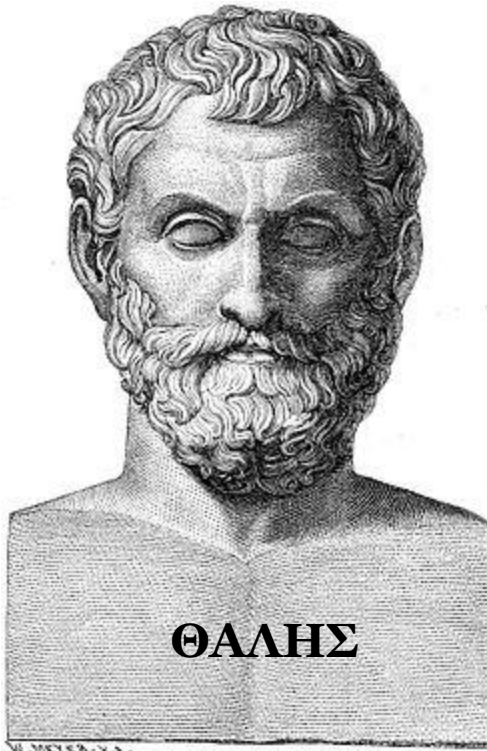
προσωπικό ύφος -
έκφραση βιωμάτων,
συναισθημάτων

Φιλοσοφία

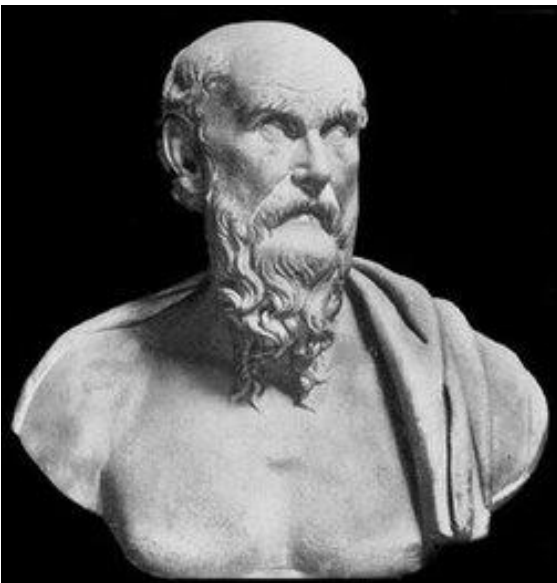
- Στις ιωνικές όμως πόλεις του 7ου και του 6ου αιώνα π.Χ. υπήρχε μια πανίσχυρη αστική τάξη στην οποία κυριαρχούσαν οι έμποροι και οι ναυτικοί. Αυτοί προσπάθησαν να εξηγήσουν τα φαινόμενα – πέρα από τις μυθικές ερμηνείες το κόσμου – με τη λογική και τον προσδιορισμό των φυσικών αιτίων.
- Η πόλη που πρωτοστάτησε σε αυτή την κίνηση ήταν η Μίλητος με τις πολυάριθμες αποικίες της. Εκεί έζησαν οι πρώτοι φιλόσοφοι: ο Θαλής, ο Αναξίμανδρος και ο Αναξίμενης.
- Ακολουθήσε η Έφεσος, η πατρίδα του Ηράκλειτου, και στη συνέχεια άλλες πόλεις και περιοχές, μακριά από την Ιωνία, όπως τα Άβδηρα στη Θράκη (Δημόκριτος, Πρωταγόρας) και οι πόλεις της Μεγάλης Ελλάδας (Πυθαγόρειοι, Ελεάτες, Εμπεδοκλής).

Αρχή του
κόσμου είναι το
νερό!!

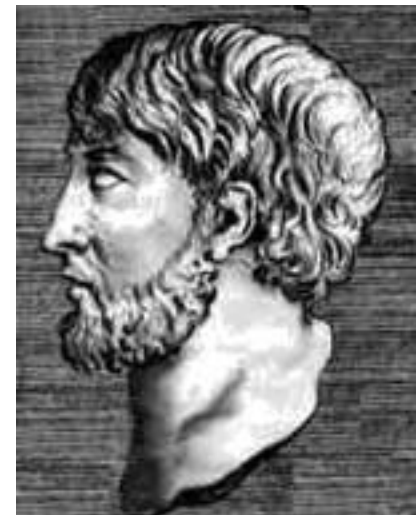
ΘΑΛΗΣ

Κάνεις λάθος!
Είναι ο αέρας.

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ

Και οι δυο σας
λέτε
κουταμάρες.
Όλα
προέρχονται απ'
το άπειρο!

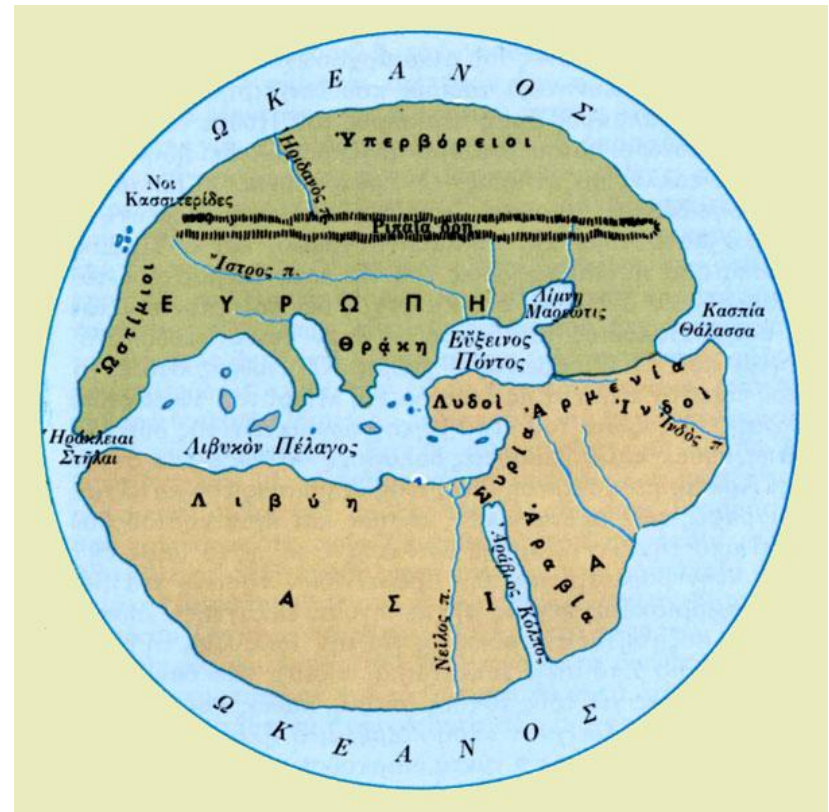
Anaximenes (585 a.C. - 525 a.C.)

ΑΝΑΞΙΜΕΝΗΣ

Ιστορία

Ο Ηρόδοτος σχολιάζει το χάρτη του Εκαταίου:

- **IV36.** Γελώ ακόμα και βλέποντας ότι πολλοί κιόλας σχεδίασαν χάρτες της οικουμένης, κι όμως κανείς δεν έδωσε λογικές εξηγήσεις απ' αυτούς που εικονίζουν τον Ωκεανό να κυλά τα ρεύματά του γύρω γύρω από τη γη, που την παριστάνουν ολοστρόγγυλη, λες κι έγινε με τόρνο, και που κάνουν την Ασία και την Ευρώπη ίσες.

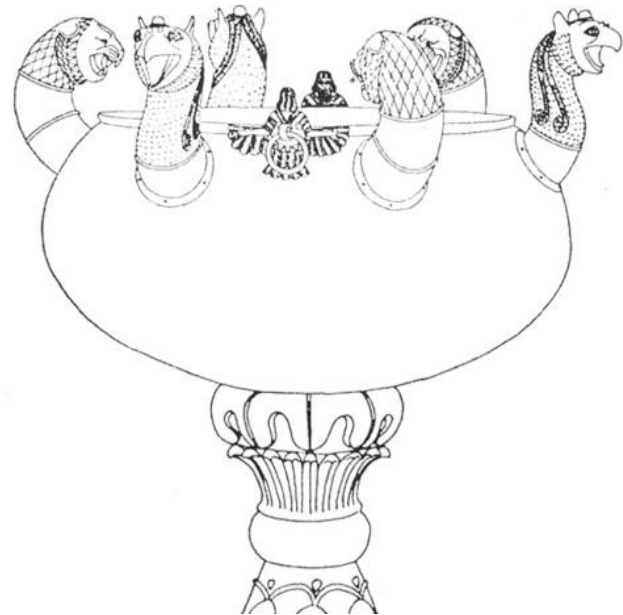

Ο χάρτης του Εκαταίου

Τέχνη: ανατολίζουσα φάση

Επίδραση της Ανατολής και παρουσία πολλών ανατολικών στοιχείων στο χώρο της τέχνης.

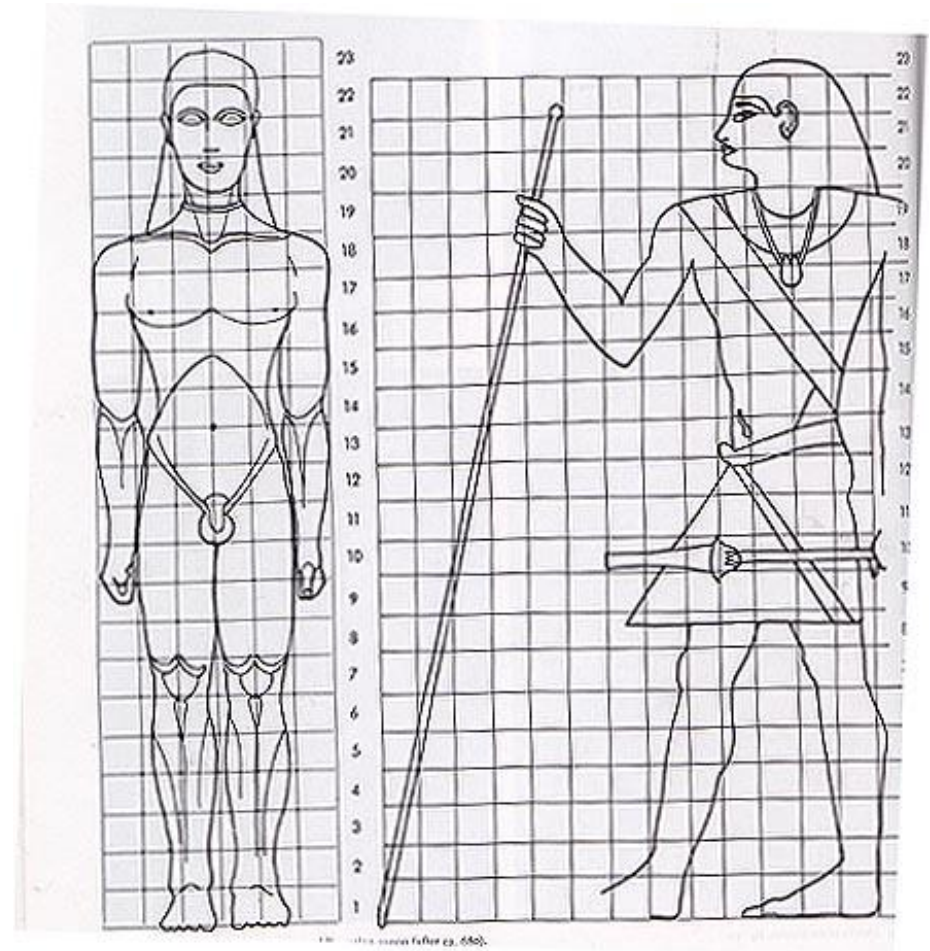
Λαβή αγγείου με προτομή γρύπα από την Ολυμπία. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Ανατολικού εργαστηρίου. 8ος αι.

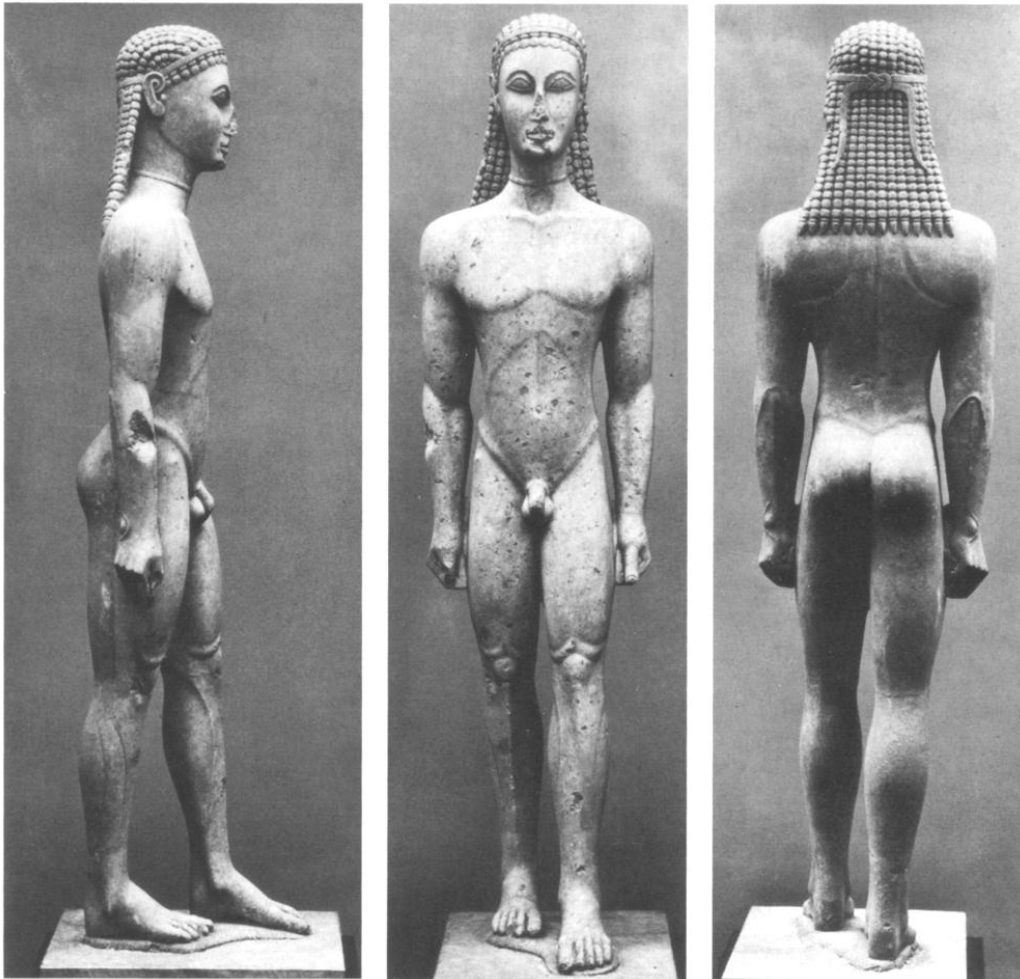
Οι αρχαϊκοί κούροι- καταγωγή του τύπου

- Αγάλματα νέων σε όρθια στάση.
- Εικονίζονται κατά κανόνα γυμνοί
- Προτείνουν το αριστερό σκέλος
- Λανθάνουσα κίνηση: Δεν είναι απόλυτα συμμετρικοί ούτε απόλυτα μετωπικοί
- Περίοπτοι, στημένοι στον ελεύθερο χώρο.
- Επιτύμβια μνημεία ή αναθήματα σε ιερά.
- Ο αγαλματικός τύπος κατάγεται από την Αίγυπτο
- Χρήση συστήματος αναλογιών:
- Σαϊτικός κανόνας (αιγυπτιακής προέλευσης, τέλη 8ου ή αρχές 7ου αι. π.Χ.)
- Εικονίζουν άλλοτε θεούς ή ήρωες και άλλοτε θνητούς
- Ο τύπος παρέμεινε σταθερός, ενώ η στιλιστική απόδοση διαφοροποιούνταν

Ο αιγυπτιακός κανόνας: τα 21 τετράγωνα

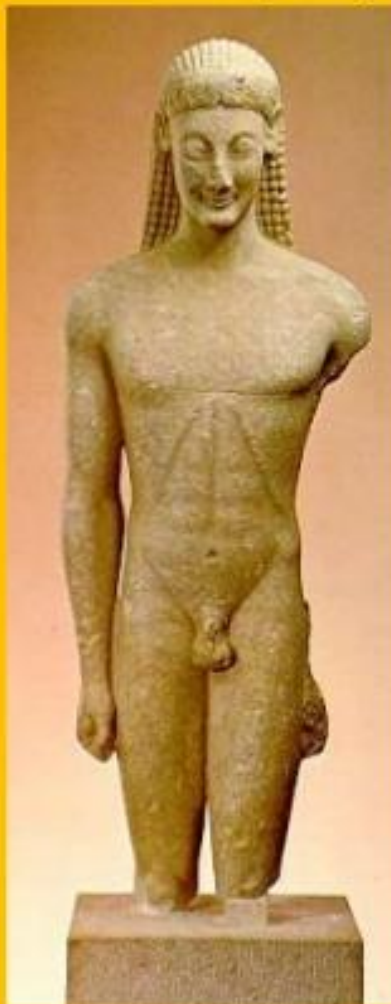
Ο κούρος της Νέας Υόρκης, 600-590 π.Χ.

Οι κούροι εξελίσσονται...

Κούρος του Σουνίου,
600 π.Χ.

Κούρος από το Πτώ
της Βοιωτίας, 550 π.Χ.

Ο κούρος της Αναβύσσου ή
'Κροίσος', 530-525 π.Χ.

Ο Αριστόδικος, 500 π.Χ.

Οι Κόρες...

Αρχαϊκές κόρες

Η «Κυρία της Auxerre»
(περ. 640 π.Χ.)

Η Φρασίκλεια,
550-540 π.Χ.

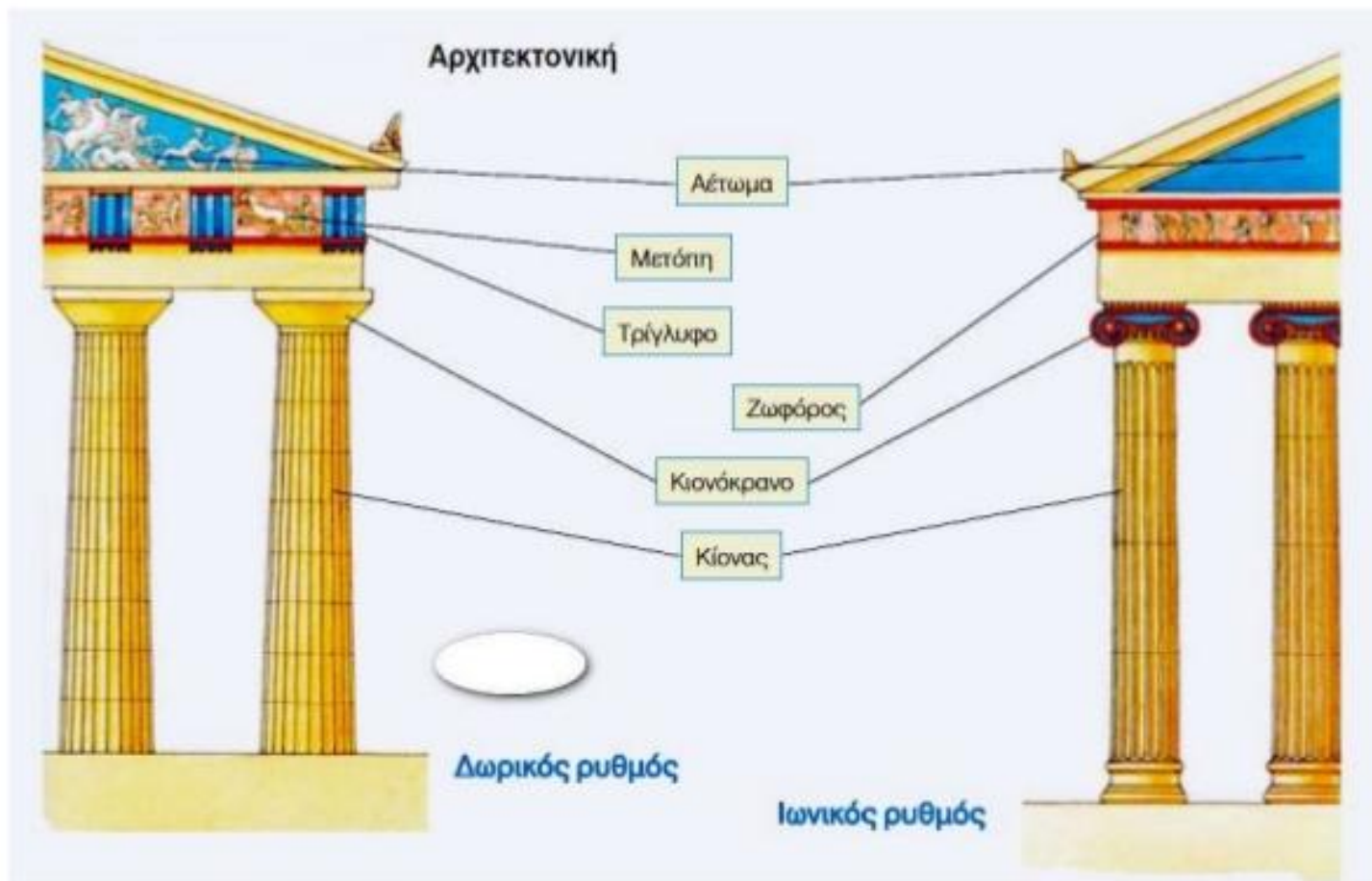

Η πεπλοφόρος,
530 π.Χ.

Η κόρη με τα αμυγδαλωτά
μάτια, 500 π.Χ.

Αρχιτεκτονική

Δωρικός ναός της Αφαίας Αθηνάς στην Αίγινα, 500 - 490 π.Χ.

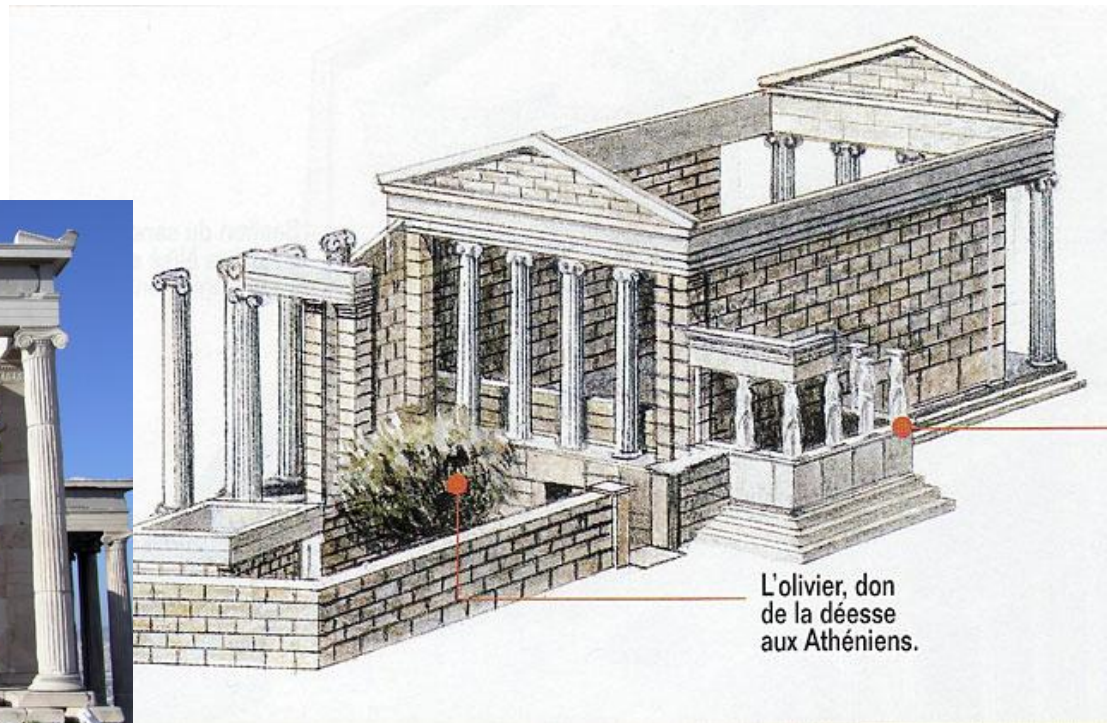

Ο ναός της Αθηνάς στην Ποσειδωνία, Κάτω Ιταλία

Berthold Werner [CC BY-SA 3.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>)], via Wikimedia Commons

Ιωνικός ρυθμός, Ερέχθειο, Ακρόπολη τέλη 5ου αι.

Αγγειογραφία. Μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αγγεία

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Ιωνική επανάσταση
Καταστροφή Μιλήτου

Μάχη του Μαραθώνα

Μάχη των Πλαταιών

499 π.Χ.

492 π.χ.

490 π.χ.

480 π.χ.

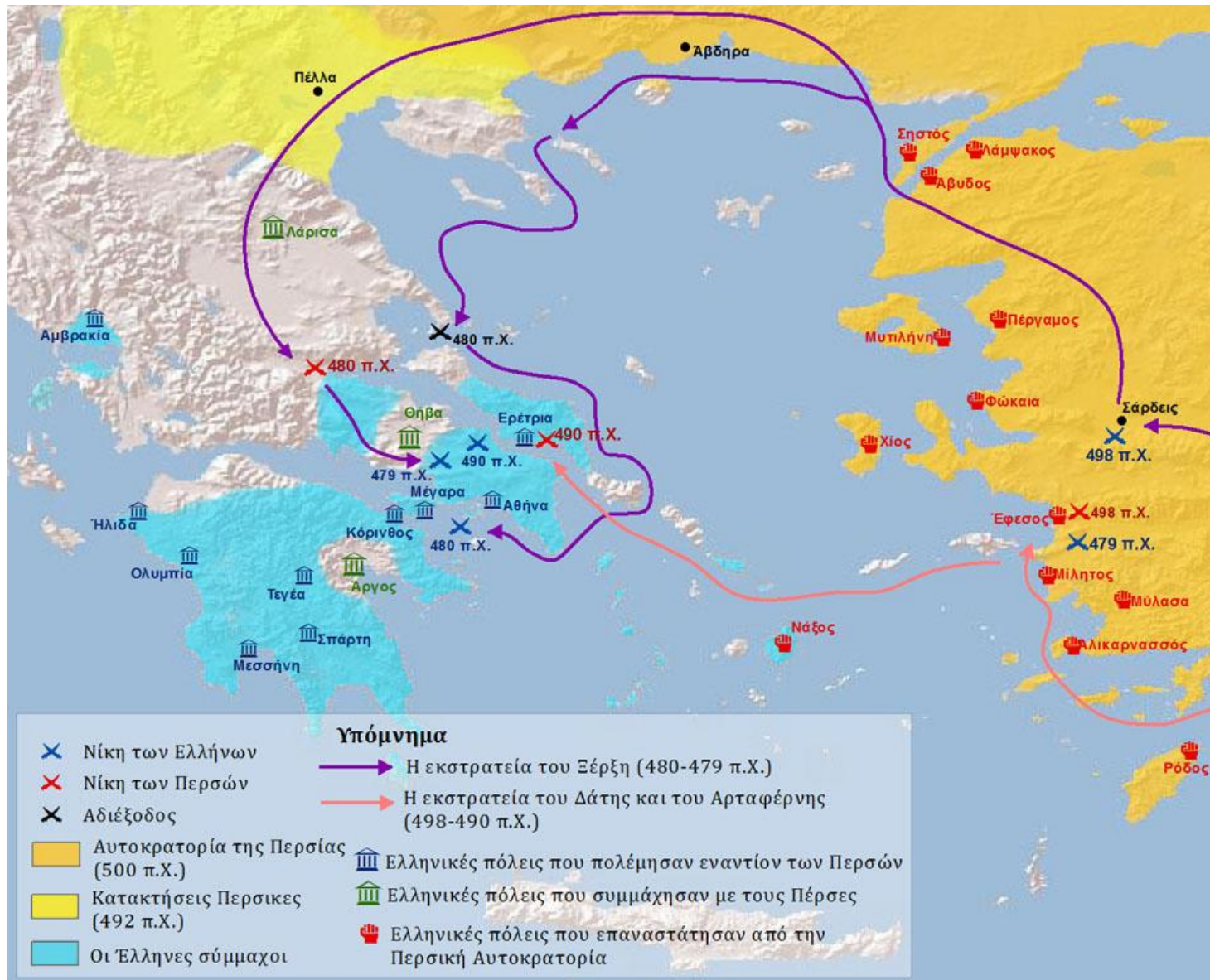
479 π.χ.

Τέλος

Εκστρατεία Μαρδόνιου
Καταστροφή στον Άθω

Μάχη των Θερμοπυλών
Ναυμαχία της Σαλαμίνας

Ναυμαχία της
Μυκάλης

Η σημασία των περσικών πολέμων

- ✓ **δυναμισμός** της πόλης – κράτους ως οργανωτικού θεσμού
- ✓ οι αγώνες ως **κοινό έργο** των Ελλήνων
- ✓ σφυρηλάτηση **κοινής ιστορικής μνήμης** – οι **πρώτοι εθνικοί πόλεμοι** των Ελλήνων
- ✓ ιδέα **πανελλήνιου πνεύματος**
- ✓ ανάδειξη της **Αθήνας** ως **ηγεμονικής δύναμης**